

Полятикіна Л.І. к.е.н. доцент

Сумський національний аграрний університет

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Розглянуто теоретико-методологічні засади дослідження, які будуть сприяти одержанню інформації, що дасть змогу визначити об'єктивну і всебічну оцінку діяльності сучасного етапу розвитку підприємницьких відносин в Україні; виявлення перешкод в його діяльності; знаходження резервів покращення функціонування підприємств малого бізнесу.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими завданнями. Для забезпечення економічного оздоровлення економіки України було проведено реформування підприємств агропромислового комплексу і розглянуті всі можливі варіанти реструктуризації з метою адаптації сільськогосподарських виробництв до ринкових умов господарювання та підвищення конкурентоспроможності.

Аграрна реформа і трансформація сільськогосподарських підприємств на приватну основу позначились головним чином на структурі фінансових результатів підприємницьких структур різних форм власності, а тому виникає необхідність у науковому аналізі й теоретичному обґрунтуванні ряду питань щодо структури фінансових результатів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом проблемами організації обліку приділялась велика увага. Це питання досліджують і займаються П.Т. Саблук, М.Я. Дем'яненко, М.Й. Малік, І.Д. Фаріон, М.Ф. Огійчук, Т.Г. Маренич, В.М.Жук, Ф.Ф. Бутинець, Л.К. Сук, М.М. Коцупатрий, М.В. Кужельний та ін.. Аспекти організації обліку на малих підприємствах розглядають В.В. Бабич, Д. Костюк, Я.Д. Крупка, Є. І. Свидерський, М.Я. Матвіїв, П.Я. Хомин.

Варто відзначити, що розвиткові теорії та практики контролю формування теоретико-методологічних засад функціонування підприємств

малого бізнесу, забезпеченню їх інформаційної бази сприяли праці таких відомих вітчизняних вчених як: О.Д. Василика, М.І. Горбатка, З.В. Гуцайлюка, О.М. Загородної, К.В. Ізмайлової, М.Я. Коробова, Л.А. Лахтіонової, В.О. Мец, Є.В. Мниха, В.М. Опаріна, В.І. Самборського, І.Д. Фаріона, М.Г. Чумаченка, С.І. Шкарабана та інших. Серед зарубіжних авторів згадане питання розглядалося у наукових працях І.Т. Балабанова, В.В. Бочарова, М.Н. Крейніної, Є.В. Негашева, Р.С. Сайфуліна, А.Д. Шеремета та інших. Незважаючи на значні здобутки у дослідженні вказаних проблем, ряд питань щодо методики аналізу діяльності підприємств малого бізнесу вимагає подальших досліджень та наукових розробок.

Проаналізовані дослідження підприємств малого бізнесу показали, що на даний час відсутня єдина чітка методика аналізу підприємства із встановленим набором аналітичних показників. На нашу думку для поглибленого визначення кількісних та якісних показників господарської діяльності підприємства велике значення мають наукові методи обліку, особливо їх оцінка. Оцінка є важливою передумовою організації обліку цієї ділянки, адже вона впливає на точність фінансових результатів підприємства.

Формування цілей статті. Метою даного наукового дослідження є розробка теоретико-методологічного підходу в організації обліку на малих підприємствах та пропозиції відносно шляхів вдосконалення, що ґрунтуються на особливості його ведення, безпосередньо в умовах конкурентного виробництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. За даними статистичних досліджень на початок 2013 року в Україні реформовано 11,8 тис. недержавних сільськогосподарських підприємств, на базі яких створено 21,6 тис. нових господарських формувань ринкового напрямку, в тому числі: 7,3 тис. – товариств з обмеженою відповідальністю, 4,5 тис – приватних (приватно-орендних) підприємств, 0,8 тис. – фермерських господарств і 2,7 тис. – інших суб'єктів господарювання.

Одним із перспективних напрямів створення конкурентно-ринкового середовища є розвиток малого бізнесу. Мале підприємництво на протязі останніх десятиріч не випадково привертає до себе прискіпливу увагу. Мале підприємництво є багатогранним соціально-економічним явищем, в якому кожен з учасників, тобто безпосередньо підприємець або підприємство, має можливість знайти своє місце, а зовнішні учасники також отримують позитивні результати: держава - податки, збільшення ВВП та число робочих місць в реальній економіці, зменшення соціальної напруги, місцева влада - податки і голоси на виборах, економічні партнери - гнучких та динамічних партнерів з низькими накладними видатками.

Формування активного ділового середовища протягом останніх років сприяло збереженню позитивної тенденції розвитку малого та середнього підприємництва. Мале підприємництво — це самостійна, систематична, ініціативна господарська діяльність малих підприємств та громадян підприємців (фізичних осіб), яка проводиться на власний ризик з метою отримання прибутку. Практично, це будь-яка діяльність (виробнича, комерційна, фінансова, страхова тощо) зазначених суб'єктів господарювання, що спрямована на реалізацію власного економічного інтересу.

Метою дослідження є одержання правдивої неупередженої повної інформації, яка дасть змогу визначити об'єктивну і всебічну оцінку діяльності приватного підприємця на сучасному етапі розвитку підприємницьких відносин в Україні; виявлення перешкод в його діяльності; знаходження резервів покращення здійснення діяльності приватним підприємцем.

Головною метою перетворень є формування ефективного господаря — власника. Становлення нової організаційно-приватної моделі організації сільського господарства вимагає об'єктивно нових підходів до структури фінансових результатів.

На нашу думку, в сільськогосподарській економічній науці недостатньо досліджується структура і методи формування фінансових результатів сільськогосподарських підприємств різних форм власності в умовах ринкової

економіки. Метою цих досліджень є побудова раціональної діяльності та отримання від неї максимального економічного ефекту.

Для вирішення поставлених питань потрібний постійний пошук шляхів раціонального функціонування сільськогосподарських підприємств. Це необхідно для того, щоб суб'єкти господарювання мали можливість забезпечити безперервний процес виробництва та реалізацію продукції і своєчасно розрахуватися за своїми зобов'язаннями, вільно маневрувати власними і залученими капіталами.

Організаційно-правова форма власності і функціонування приватної власності на землю в сільському господарстві, у значних обсягах використовується орендована земля, власниками якої є селяни. До таких форм господарювання належать акціонерні товариства відкритого або закритого типу, господарські товариства і товариства з обмеженою відповідальністю, сільськогосподарські виробничі кооперативи, приватні і приватно-орендні підприємства та їх об'єднання. Має перевагу змішане землекористування.

Підприємства працюють в умовах конкуренції, яка є необхідною властивістю ринкової економіки. Конкуренція між підприємства ведеться на сам перед за споживача, тобто за завоювання, розширення і утримання своєї позиції на ринку. Кожна з цих структур має характерні особливості, певні переваги та недоліки.

Господарські та договірні відносини підприємства з іншими організаціями та підприємствами будують на госпрозрахункових принципах, в основі яких лежить купівля - продаж при суворому дотриманні чинного законодавства. Для організації ефективної роботи підприємства забезпечують автономність дій, або відповідну незалежність в діяльності, здійснюваній у власних інтересах. Всі ці підприємства об'єднує основна мета господарської діяльності - отримання прибутку (доходу), який є основним узагальнюючим показником фінансових результатів.

В зв'язку з розташуванням Сумської області в трьох географічних зонах Полісся, Перехідна та Лісостепова, землі області мають територіальні особливості і за своєю родючістю різноманітні. У Поліссі (Шосткинський, Середино-Будський райони) переважають дерево-підзолисті землі легкого механічного складу з порівняно низьким вмістом гумусу (1,0 - 2,0%) і рухомих живильних речовин.

У Перехідній зоні (Глухівський, Кролевецький, Путивльський райони) поширені лісові ґрунти і дещо менше - чорноземи, підзолисті легко-суглинистого механічного складу із вмістом гумусу в сірих лісових ґрунтах - 1,5-2,5%, чорноземах підзолистих - 2,5-3 %. Рухливими сполуками поживних речовин ці ґрунти забезпечені посередньо.

При створенні організаційно-правових форм господарювання селяни віддають перевагу сільськогосподарським товариствам з обмеженою відповідальністю (ТОВ) та приватним і приватно - орендним підприємствам, де вони є власниками і засновниками. Засновники при створенні обирають правління і керівника, який підзвітний загальним зборам, беруть участь у формуванні й розподілі доходів, формуванні фондів підприємства, на свою власність одержують дивіденди. В них на порядок вища соціальна захищеність селянина.

Суть розвитку аграрного сектора на сучасному етапі полягає в ґрунтовному перетворенні економічних відносин на селі, перебудові господарського механізму, кардинальній зміні соціальних умов. Найважливішою функцією господарського механізму в цілому повинно стати забезпечення одержання високих кінцевих результатів діяльності в аграрному секторі. Спад сільськогосподарського виробництва, дефіцит фінансових ресурсів зумовлює різке звуження можливостей використання товаровиробниками прибутку розширеного відтворення.

У сьогоденних умовах, коли змінилися економічні відносини, виникли новітні структури із сучасними формами власності, нові

форми господарювання, з'явилася - одна з головних проблем, яка заважає практичному впровадженню передових систем управління підприємством. Це відсутність кваліфікованих навичок, недостатність керівників, власників, менеджерів, які б могли не тільки провести результативний аналіз діяльності господарства, а й ефективно й оперативно впливати як на внутрішнє, так і на зовнішнє середовище підприємства.

Ринкова система господарювання, яка створилась в Україні, а зокрема в сільському господарстві, породжує сучасні форми й методи управління фінансовими результатами підприємства. У даній ситуації господарювання зростає роль ефективного управління підприємствами, так як змінилась система економічних відносин із державою, власниками, працівниками, господарськими партнерами, виникли й набули розвитку нові організаційно-правові форми господарювання.

Ефективне управлінське рішення вимагає належного всебічного обґрунтування. З розвитком ринкових відносин, становленням господарської самостійності підприємств набуває значення і підвищується роль аналізу інформаційного забезпечення керівництва для прийняття управлінських рішень по формуванню фінансових результатів та економічного аналізу для оцінювання фінансового стану підприємства.

При цьому внутрішньогосподарське інформаційне забезпечення підлягає особистій відповідальності керівників за прийняття рішень у визначеному структурному підрозділі. Організація та систематизація такого забезпечення тільки за наявності відповідних показників; функціонального підходу до акумуляції та підсумування інформації; узгодженості змісту і форми звітів.

Вважаємо за доцільне, прийняти на державному рівні заходи та нормативні документи, які сприятимуть зменшенню збитковості підприємств агропромислового комплексу та малого бізнесу.

Доцільно створити фонд державної підтримки галузевої діяльності, який би функціонував відповідно до спеціально встановлених правил за

визначеними напрямками та програмами. І який би надавав фінансову підтримку товаровиробникам у формі дотацій, за такими необхідними напрямками, як гарантування кредитів, сплати процентів за кредит, погашення боргів тощо.

Державна політика в аграрному секторі економіки спрямована на розв'язання найболючіших проблем товаровиробника. В умовах реформування власності, кризового стану господарської діяльності одним з головних шляхів досягнення стабілізації є державна підтримка з залученням нетрадиційних форм і схем кредитування підприємницької діяльності. Державна підтримка повинна передбачити різноманітні форми субсидування – як прямі бюджетні дотації, так і не прямі субсидії, включаючи режим пільгового кредитування, податкові та митні пільги, компенсація страхових платежів, що буде сприяти зміцненню організаційно-економічного механізму функціонування підприємств малого бізнесу.

Висновки. Процес становленню і розвитку підприємницької діяльності в малому бізнесі потребує створення економіки, яка послідовно інтегрується у систему світових господарських зв'язків. Для цього у першу чергу необхідно надати широкі можливості всім громадянам держави приймати участь у підприємницькій діяльності особливо в формі малого і середнього підприємництва. З точки зору вирішення проблеми мотивації, реалізації відносин власності малі підприємства є найбільш оптимальними.

Бібліографічний список.

- 1 Михайлов М.Г. Полятикіна Л.І. Славкова О.П. Організація бухгалтерського обліку на підприємствах малого бізнесу. Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури. 2008.- 320 с.
2. Жук В.М. Наукове забезпечення обліку в системі управління аграрним сектором економіки: теорія і практика. Наукова доповідь. – К.: Інститут аграрної економіки. 2008. – 90 с.